

ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Вихрущ Н.Б.

кандидат педагогічних наук,

Львівський національний університет імені Івана Франка

РОЗВИТОК ЯПОНСЬКОГО ШКІЛЬНИЦТВА В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТОЛІТТЯ

Вражаючі досягнення Японії у економіці, стрімке зростання передових технологій та інновацій викликають особливий інтерес серед науковців та світового суспільства. За таких умов особливого значення набувають ретроспективні дослідження системи японського шкільництва. Адже школа є основою соціально-економічного розвитку держави.

У другій половині ХІХ століття шкільна система Японії була організована за європейським зразком. Майже всі професори шкіл стажувались у Європі або Америці. Управління системою шкіл покладалося на державу. Закон про освіту 1872 року запровадив обов'язкове навчання у школі. За його виконанням слідкували дуже ретельно, про що свідчать статистичні дані за 1923 рік. Школу відвідували 99,43% хлопців з числа тих, що були зобов'язані навчатися, і 99,15% дівчат [4, с. 3]. Виховання та навчання школярів ґрунтувалися на принципі про необхідність навчання для морального та матеріального вдосконалення, для покращення умов існування, оскільки неосвіченість веде до злиднів, які гноблять суспільство [3, с. 60].

Слушною у наш час є думка відомого японського педагога С. Судзукі про те, що всі люди народжуються з однаковим потенціалом та за умови докладання певних зусиль можуть стати талановитими [1, с. 39].

Дітей привчали до праці ще у дитячих садках з моменту, як вони починали ходити. До їх обов'язків входило прибирання (миття підлоги, прибирання зі столу, витирання пилу), обслуговування інших дітей, перевірка кількості дітей у групі, роздача навчальних матеріалів. Один

раз на місяць діти самі куховарили (жарили рибу, робили млинці з рису). Виконуючи таку роботу, діти намагалися не лінуватися та капризувати. Поволі діти починали усвідомлювати, що виконувана робота була корисною. Відповідно, правильно роздані серветки чи навчальні матеріали набували особливого значення. Якщо діти робили це за власним бажанням та бачили, що їхня праця була корисна для інших, виникало почуття задоволення, що стимулювало спілкування та колективну працю у дружній атмосфері [1, с. 43].

З 6 років діти були зобов'язані ходити до школи, яку за законом мали закінчувати у 14 років (хоча шкільний закон суперечив промислового, що дозволяв приймати на фабрики дітей від 11 років, отже, фактично, обов'язкове шкільне навчання завершувалося на 11–12 році життя [5, с. 202–203].

Навчальними предметами у нижчих класах початкової школи були: рідна мова, математика, «наука моральності», фізичні вправи, малювання, співи, ручні роботи, шиття (для дівчат). У вищих класах початкової школи до навчального плану нижчих класів долучалися наступні дисципліни: англійська мова, історія рідного краю, географія, природничі науки, рільництво, основи торгівлі [5, с. 203]. Спостерігався поступовий перехід до інтегрованих курсів природознавства і суспільствознавства та відсутність окремих курсів хімії, фізики, біології, географії, історії [2]. Учні японських шкіл не отримували домашніх завдань, увесь навчальний процес відбувався лише у шкільних стінах [3, с. 60].

Належна увага приділялася спорту, зокрема, змаганням у боротьбі. Поширеними були влаштування свят, театральних вистав, навчання на відкритому повітрі, подорожі з педагогічною метою, організація сільських таборів під час канікул.

На особливу увагу заслуговує «наука моральності» у початкових школах Японії, яка була основним предметом та мала на меті розвивати сумління та чесноти дітей. Учнів навчали поважати та любити родичів, бути вірними у дружбі, прагнути розвивати розумові здібності та здобувати якнайбільше знань, відчувати обов'язок праці для загального добра, бути законослухняними, виховували почуття пожертви для добра рідного краю та правителів. Водночас, школа та релігія були цілком відокремлені [5, с. 203].

Середня школа в Японії давала загальну освіту. Предметами в середніх школах були: «наука моральності», рідна мова, англійська або

французька мова, всесвітня історія, географія, математика, природничі науки, фізика, хімія, законодавство, суспільна економія, рисунки і рухові справи [5, с. 238].

Японська школа мала на меті виховати маленьких національних героїв, які не знають вищої мети, ніж віддати колись своє життя за імператора та батьківщину, і не лише на полі бою, але й у виснажливій, тяжкій та невдячній дрібній щоденній роботі [4, с. 3].

Поняття «кокоро» є ключовим у початковій та середній освіті Японії. Воно означає ідею освіти, що не ґрунтується на набутті знань і вмінь, а сприяє формуванню характеру людини. Це поняття українською мовою можна перекласти словами: серце, менталітет, душа, розум, гуманність. Його зміст включає виховання поваги до людей і тварин, відчуття симпатії та прихильності до інших людей, пошук істини, нестандартне мислення, відчуття прекрасного, самоконтроль, турботу про довкілля, участь у розвитку суспільства. Цей зміст проходить наскрізною ниткою через зміст усіх навчальних програм, не оминаючи стандарти повсякденного життя [2].

Таким чином, усі ланки японського шкільництва перебували у тісному взаємозв'язку та передавали молодому поколінню моральні та культурні цінності, засновані на повазі до інших людей, тварин, природи, колективній праці, творчій самореалізації. Цей приклад вартує наслідування.

Список використаних джерел:

1. Біла І. М. Трудове виховання як основа становлення здібностей (з досвіду виховання у Японії / Біла І. М. // Стратегія трудового виховання молоді в умовах реформи освіти України : Зб. матеріалів педагогічних читань. – Вінниця, 2011. – С. 39–45.
2. Гребеник І. А. Система освіти Японії в історичному й сучасному контексті розвитку спираючись на концепцію «гуманності» у вихованні / І. А. Гребеник // Науковий вісник Донбасу. – 2011. – № 2. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2011_2_15
3. Ковальчук М. Сучасний стан виховання і науки в Японії / М. Ковальчук // Учитель. – 1905. – № 5. – С. 57–61; № 8. – С. 112–113; № 10. – С. 147–148; № 11. – С. 162–163.
4. Система освіти в Японії // Нова Україна. – 1942. – 6 лютого. – С. 3.
5. Таранько М. Загальний огляд шкільництва в Японії / М. Таранько // Учитель. – 1912. – № 7. – С. 201–203; № 8. – 237–238.